

Asumistoiveet, sosiaalinen epäjärjestys ja kaupunkisuunnittelu pääkaupunkiseudulla

MATTI KORTTEINEN – MARTTI TUOMINEN – MARI VAATTOVAARA

Johdanto

Kaupunkisuunnittelussa hyvää kaupunkia leimaa se, että asuminen, työpaikat ja palvelut ovat tasapainoisessa suhteessa toisiinsa ja että niitä yhdistämässä ovat tehokkaat liikennejärjestelmät. Yhdyskuntasuunnittelun professori Jere Maula (1991) kuvaa yksinkertaistamaan pyrkivässä, opiskelijoille suunnatussa julkaisussaan ”Kaupunkisuunnittelun kolme aarretta”, kuinka käytännössä hyvän kaupungin rakentamiseen tarvittavat elementit, aarteet, ovat mitoitus, liikenne ja maise-ma. Mitoituksessa korostuvat maankäytön ja rakentamisen keskeiset suhteet – jokapäiväisen elämän taloudelliset, tekniset ja toiminnalliset piirteet. Liikenne puolestaan on Maulan (1991) mukaan nähtävä aivan olennaisena elementtinä hyvän kaupungin suunnittelussa, ei häiriötekijänä (eikä tekijänä, joka suunnittelun keinoin vähenisi). Maisema kuvaa kaupunkitilaa, rakennetun ja rakentamattoman välistä suhdetta. Tavoitteena yhdyskuntasuunnittelussa on siten tuottaa sellainen toimiva ja lisäksi sosiaalisesti tasapainoinen kaupunkiympäristö (ks. myös Jalkanen & al. 1991; Wuori 1986), jossa arjen askareet sujuvat ongelmitta. Työmatkojen tulee katketa julkisella liikenteellä ja päivittäiset ostokset hoidetaan samassa yhteydessä tai jalkaisin, kohtuulliselta etäisyydeltä.

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirastosta tehdyn haastattelututkimuksen (Mäenpää & al. 2000) mukaan kokonaisvaltaisen suunnittelun taustalla on ainakin Helsingissä aivan erityinen ajattelutapa. Ajattelutavassa keskeistä on se, että kaupungin kokonaisvaltainen hallinta on – tai sen pitää olla – suunnittelukoneistolla ja suunnittelijoilla. 1960-lukulaisesta perinteestä lähtevä vahva asiantuntijaorganisaatio on syntynyt ja kehitty-

nyt ”linnakkeeksi”, jossa toimitaan yleisen edun ja järjestyksen, kaupungin tasapainoisen kokonaiskehityksen sekä paremman ja tehokkaamman kaupungin kehittämiseksi. Suunnittelun keskeisenä yhteiskunnallisena tavoitteena on sosiaalinen tasapaino. (Mäenpää & al. 2000,173.)

Sosiaalisella ulottuvuudella on aivan erityinen paino siinä, kuinka tällaista kaupunkisuunnittelua perustellaan. Fyysisen ympäristön suunnittelun ja rakentamisen kautta pyritään luomaan hyvää kaupunkimaista elämää. Tähän liittyy se, että suunnittelun ja rakentamisen keinoin torjutaan väestön sosiaalista segregatiota. Sosiaalisen kokonaisedun tai tasapainon tavoittelu liittyy nimenomaan kamppailuun segregatiota vastaan. ”Segregatio ei enää ole vain huono asian tila vaan yhteiskunnallinen voima, jota vastaan on kamppailtava” (Mäenpää & al. 2000,176).

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirastosta tekemänsä haastattelututkimuksen nojalla kirjoittajat (Mäenpää & al. 2000) esittävät, että kaupunkisuunnittelijat muodostavat oman ammattikuntansa. Ammattikunta valitsee itse omat seuraajansa, valintaperusteena käytetään paitsi koulutukseen myös ammattitaitoon ja arvostelukykyyn nojaavia perusteita ja seuraajat koulutetaan omaksumaan ammattikunnalle ominainen ajattelu. Kysymys on siis – kyseisen tutkimuksen mukaan (Mäenpää & al. 2000) – tässä mielessä itse itseään ylläpitävästä instituutiosta, jonka omaksuma ajattelutapa on tärkeä kaupunkirakenteen muotoutumisen kannalta.

Tällainen arvostelu – keskenään risteävien isojen ajatusten diskurssi – on olennainen osa profession elämää. Yksi keskeisistä arvostelijoista on ollut yhdyskuntasuunnittelun emeritusprofessori Kaj Nyman. Hän on puhunut itsekkriittisesti oman sukupolvensa erehdyksestä, kun funktio-

nalistinen modernisoiminen muuttui arkkitehtien käsissä pelkäksi määrällisyydeksi. Nyman kutsuu ammattikuntaansa sankariarkkitehtuurin edustajiksi ja arvelee tunnistavansa joukon ”myyntejä”, kuten järjestelmällisyys, kaupunkimaisuus tai käyttäjäkeskeisyys, jotka ovat voimakkaasti ohjanneet tuon ajan suunnittelijoita. Hän syyttää suomalaista arkkitehtuuria antautumisesta näiden myyntien vietäväksi, mistä seurauksena on ollut käyttäjien vähättely. (Nyman 2002.)

Lähdemmekin artikkelissamme tarkastelemaan kaupunkilaisten kokemuksia asuinympäristöstään, siihen kohdistuvia odotuksia ja toiveita sekä asumispreferenssejä ja muuttohalukkuutta. Perustana ja lähtökohtana on tuore, pääkaupunkiseudulla tehty kyselytutkimus, jossa poikkeuksellisen suuren ja alueellisen tulotason mukaan ositetun otoksen (N = 10 425) avulla on selvitetty laajasti eri tavoin ja erityyppisillä asuinalueilla asuvien ihmisten asumista, hyvinvointia ja mm. muuttohalukkuutta. Näyttää siltä, että näiden aineistojen alustavakin analyysi avaa kiinnostavalla tavalla uudenlaisen näkökulman yhdyskuntasuunnittelua ja kaupunkirakenteen muotoutumista koskevaan keskusteluun ja antaa samalla aihetta huoleen siitä, missä määrin edellä kuvattu ajattelutapa onnistuu tavoitteensa toteuttamisessa.

Asumista koskevat toiveet ja odotukset

Kyselytutkimuksessa tiedusteltiin asukkaiden asumista koskevia toiveita mm. tiedustelemalla, millä tavalla vastaajat haluaisivat mieluiten asua. Erikseen kysyttiin talotyyppiä, hallintasuhdetta ja asuinpaikkaa. Keskimäärin 91 prosenttia – ja alimmankin tulokvintiiliin (tuloviidenneksen) alueilla asuvista 80 prosenttia – piti omistusasumista itselleen parhaana. Koko aineistoa tarkasteltaessa pientaloissa halusi asua 79 prosenttia ja noin kaksi kolmannelle alimman tulokvintiiliin asukkaista. Vaikka otos alueellisesti ositettuna¹ jonkin verran ylikorostaa pientaloasukkaiden osuutta vastaajien joukossa, tämä pientaloasumisen suosiota korostava tulos säilyy samansuuntaisena myös tarkemmissa, asumismuodon mukaan jaotelluissa tarkasteluissa. Vain kantakaupungin kerrostaloasukkaista puolet (55 %) piti kerrostaloasumista mieluisimpana itselleen, sen sijaan kantakaupungin ulkopuolella asuvista kerrostaloasukkaista 61 prosenttia piti pientaloa mieluisimpana. Myös sosioekonomiseen asemaan, koulu-

tustasoon tai perherakenteeseen liittyvät erot olivat tässä suhteessa toissijaisia: valtaenemmistö kaikista näiden seikkojen mukaan jaotelluista ryhmistä piti pientaloja ja omistusasumista mieluisimpana asumismuotona itselleen.

Lisäksi kysyttiin, mitä asuinalueetta pääkaupunkiseudulla vastaajat pitivät kannaltaan parhaana ja mistä syystä. Syiden osalta tiedusteltiin erikseen sellaisten asuinympäristöön liittyvien seikkojen merkitystä, jotka liittyvät palveluihin, arkkitehtuuriin, sosiaaliseen elämään ja alueen arvostukseen². Vastausosioille tehtiin faktorianalyysi, jonka avulla siis tutkittiin, millaisia ovat toivealueen arvioinnin perusulottuvuudet. Oletuksena oli, että jos arviointitavat ovat väestöryhmissä erilaiset, myös arviointiperusteet ja niiden ryhmittymistapa voivat vaihdella.

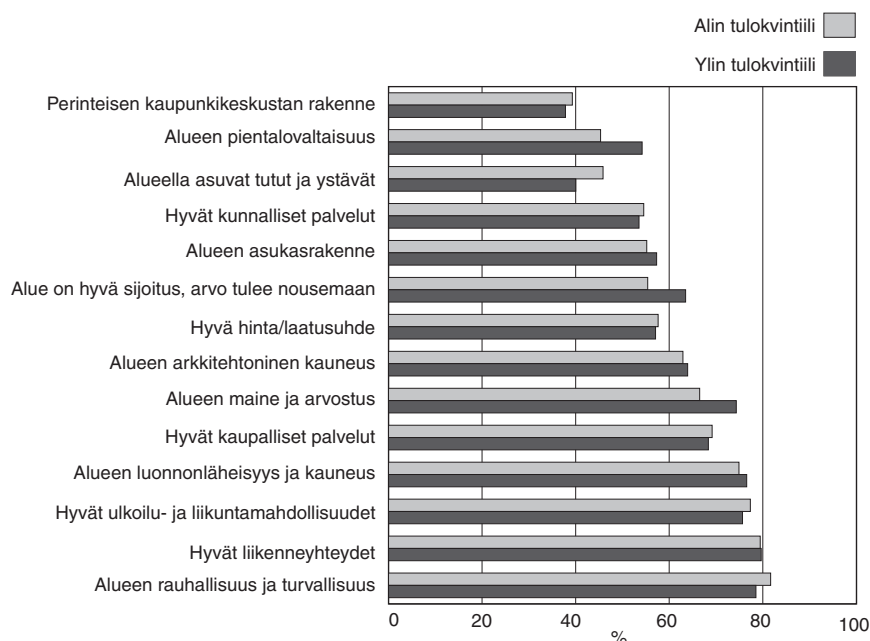
Kaikkia vastaajia koskevassa tarkastelussa viiden faktorin ratkaisu osoittautui tilastollisesti parhaaksi. Myös sen käsitteellinen rakenne oli selkeä. Ensimmäiselle jäsenyivät ”luonnonläheisyys”, ”alueen rauhallisuus”, ”ulkoilumahdollisuudet” ja ”pientalovaltaisuus”; toiselle ”kaupalliset palvelut”, ”liikenneyhteydet” ja ”kunnalliset palvelut”; kolmannelle alueen ennakoitu arvonnousu, hinta/laatu-suhde ja alueen maine; neljännelle ”tutut ja ystävät” sekä ”asukasrakenne” ja lopulta viidennelle ”keskustamaisuus” ja ”arkkitehtuuri”.

Olennaisempi havainto oli kuitenkin se, että faktorirakenne – siis asuinympäristön arvioinnin

¹Otoksen (v. 2002) kokonaismäärä on kolme kertaa 6 000, vastaajia yhteensä 10 593 (59 %). Otos ositettiin alueellisesti 250 metriä kertaa 250 metriä -kokoisten GIS-ruutujen perustalta. Yksi 6 000:n otos perustuu siihen, että kaikista ruuduista poimittiin satunnaisotos, toinen on otos ruutujen ylimmästä ja kolmas alimmasta tulokvintiilistä. Kunkin ruudun sisällä vastaajat poimittiin satunnaisesti, ensin talo ja sitten sen sisältä vastaajat. Kun vastaajia ei haluttu rajata vain työikäiseen väestöön, otos edustaa koko ruudulla asuvaa väestöä. Poimintatapa merkitsee sitä, että otos ei ole – ennen korjauksia – edustava suhteessa yksittäisiin kuntiin, mutta se kuvaa kattavasti sitä mosaiikkimaista rakennetta, jonka mukaan seutu aiempien tutkimusten (Vaattovaara 1998) mukaan on rakenteistunut.

²Kysymyksessä tiedusteltiin seuraavien seikkojen merkitystä (erittäin paljon – jossain määrin – vain hieman – ei lainkaan): hyvät liikenneyhteydet, hyvät kaupalliset palvelut, hyvät kunnalliset palvelut, hyvät ulkoilu- tai liikuntamahdollisuudet, alueen rauhallisuus tai turvallisuus, alueella asuvat tutut tai ystävät, alueen asukasrakenne, alueen arkkitehtoninen kauneus, alueen luonnonläheisyys ja -kauneus, alueen pientalovaltaisuus, perinteisen kaupunkikeskustan rakenne, hyvä hinta/laatu-suhde, alueen maine ja arvostus, alue on hyvä sijoitus – arvo tulee nousemaan.

Kuvio 1. Toivealueen ominaisuudet niiden vastaajien keskuudessa, jotka pitivät jotakin muuta asuinalueetta parempana kuin omaa; toivottujen ominaisuuksien %-osuudet vastaajien pienalueen tulotason mukaan pääkaupunkiseudulla vuonna 2002

perusulottuvuudet – oli eri väestöryhmissä ja erilaisilla alueilla sama.

Aineisto käsittää normaalin satunnaisotoksen lisäksi erilliset satunnaisotokset toisaalta niiden vastaajien joukosta, jotka asuvat ylimpään tulokvintiiliin sijoittuvissa ruuduissa (250 kertaa 250 metriä), ja toisaalta niiden joukosta, jotka asuvat alimpaan tulokvintiiliin sijoittuvissa ruuduissa. Kun faktorianalyysi toistettiin erikseen näille kahdelle lisäotokselle, saatiin kummassakin tapauksessa tulokseksi täsmälleen sama faktorirakenne. Jopa faktorien järjestys säilyi samana, yhdellä erolla: alimman kvintiilin ensimmäiselle faktorille nousevat kaupalliset palvelut, liikenneyhteydet ja kunnalliset palvelut ja vasta toiselle pientalovaltaisuus, luonnonläheisyys, rauhallisuus ja ulkoilumahdollisuudet. Ylimmän kvintiilin ruuduissa näiden kahden järjestys oli päinvastainen.

Arviointiperusteiden yhtenäisyyden osalta tulos ei muutu kärkevyyden prosenttiosuuksia koskevissa tarkasteluissa, vaikka luokittava muutuja vaihdetaan alueen tulotasosta vastaajien koulutukseen siten, että vertaillaan korkeasti koulutettuja ja vailla ammattikoulutusta olevia vastaajia toisiinsa. Tärkeimmiksi nousevat alueen rauhallisuus ja turvallisuus, toiseksi tärkeimmällä sijalla ovat luonnonläheisyys ja kauneus ja kolman-

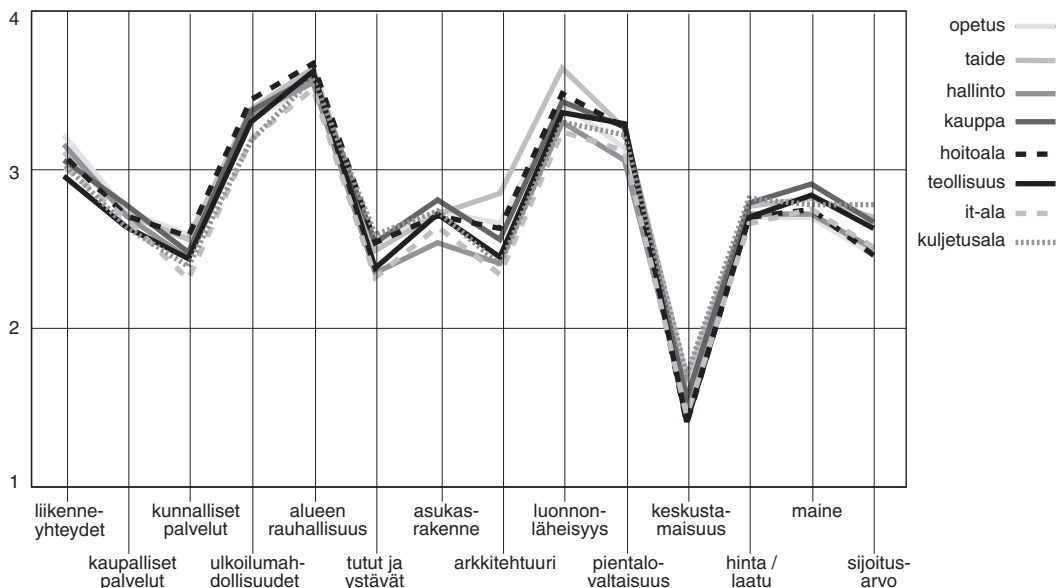
neksi tärkeimmällä sijalla on alueen pientalovaltaisuus. Vaikka kysymys rajattaisiin koskemaan vain niitä vastaajia, jotka pitävät parhaana jotakin muuta asuinalueetta kuin omaansa, preferenssit eivät juuri eroa. Vähäiset erot ovat lisäksi helposti ymmärrettäviä: köyhemmät painottavat aavistuksen enemmän toiminnallisuutta, varakkaammat pientalovaltaisuutta, arvostusta ja sijoitusnäkökohtaa. (Ks. kuvio 1.)

Talotyyppiä, hallintasuhdetta ja toiveasuinaluetta koskevat arviot – ja arvioinnin perusulottuvuudet – toistuvat siis periaatteessa samanlaisina sekä tulo- että koulutustasosta riippumatta. Asumista koskevien toiveiden osalta vastaajakunta on siis tässä suhteessa varsin yhtenäinen.

Jos tarkastellaan sellaisia lapsiperheitä, joissa perheen viitehenkilö toimii johtavassa asemassa tai on ylempi toimihenkilö, osoittautuu, että asumista koskevat toiveet ovat hyvin yhdenmukaisia toimialasta ja ammatillisesta suuntautumisesta riippumatta. Edes taidealalla tai informaatiotekniikan parissa työskentelevät vastaajat eivät erotu muista asuinalueita koskevien arvioiden osalta. (Ks. kuvio 2.)

Näyttää siis siltä, että asumista koskevien toiveiden osalta on perusteita puhua yhtenäiskulttuurista (vrt. Mäkelä 1999; Jallinoja 1997). Luonnonläheisyys, rauhallisuus ja pientaloasuminen

Kuvio 2. Toivealueen ominaisuuksien merkitys (lapsiperheet, joissa viitehenkilö on ylempi toimihenkilö tai johtavassa asemassa) (1 = ei lainkaan, 2 = vain hieman, 3 = jossain määrin, 4 = erittäin paljon)

ovat keskeisimpiä toiveita, mitkä toistuvat alueesta, koulutuksesta, tulotasosta ja ammatillisesta suuntautuneisuudesta riippumatta. Tältä perustalta kiinnostavaksi nouseekin kysymys siitä, millä tavalla erilaisten pääkaupunkiseudulla asuvien vastaajien arviot omasta asuinalueestaan ja sen tarjoamista tosiasiallisista asuinoloista muodostuvat.

Asuinympäristö ja asumistyytyväisyys

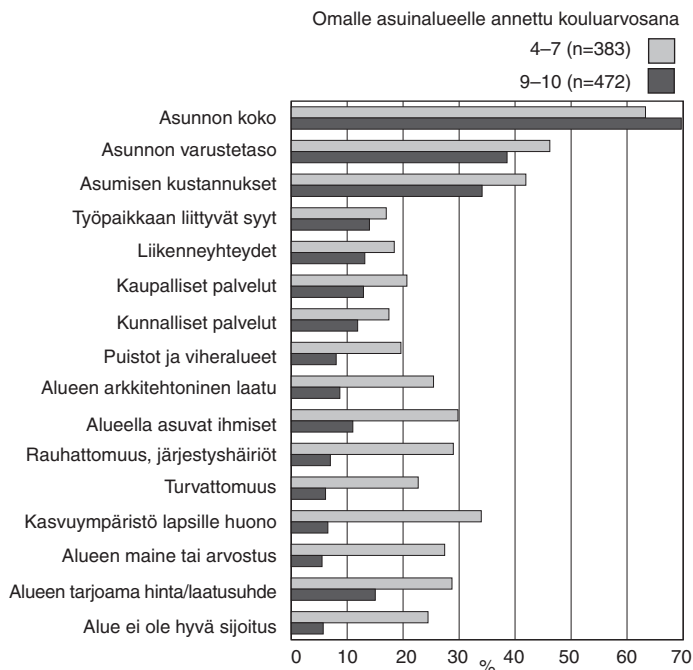
Lomakkeella kysyttiin erikseen, millaisten seikkojen nojalla vastaajat ovat tyytyväisiä tai tyytymättömiä nykyiseen asumiseensa ja asuinalueeseensa. Vastaajia pyydettiin antamaan nykyiselle asuinalueelleen ja asunnolleen kouluarvosana (4–10) oman viihtymisen kannalta. Annettujen kouluarvosanojen valossa pääkaupunkiseudulla asuvat ihmiset vaikuttavat keskimäärin varsin tyytyväisiltä sekä omaan asuntoonsa että omaan asuinalueeseensa. Alle tyydyttävän arvosanan omalle asuinalueelleen antoi vain 6 prosenttia vastaajista, eikä tällaisten kriittisten arvioiden määrä edes alimpaan tulokvintiiliin lukeutuvilla alueilla kasvanut yli 12 prosentin. Siis noin 90 prosenttia vastaajista pitää omaa aluettaan – ja sen tulotasosta riippumatta – vähintään tyydyttävänä. Tyytyväisyys omaan asuntoon on vielä vähän tä-

tä suurempi. Huomionarvoista on, että tällä tavoin ilmaistu tyytyväisyys vaihtelee varsin vähän.

Tietyntaisten vastausten sosiaalinen toivottavuus vaikuttaa siihen, millaisia arvosanoja ja prosenttiosuuksia saadaan. Nimenomaan näin tutkimuskirjallisuudessa on opittu ymmärtämään tyytyväisyyskyselyissä saatuja korkeita prosenttilukuja. Kun ihmiset kokevat olevansa itse vastuussa hyvinvoinnistaan, kysymys siitä, miten voit tai viihdyt, sekoittuu vastaajan mielessä kysymykseen siitä, miten olet elämässäsi onnistunut (vrt. 1980-luvun keskustelu onnellisuusmuurista, Roos 1978 & 1987; Kortteinen 1982). On esimerkiksi mahdollista, että taipumus antaa sosiaalisesti toivottavia vastauksia vaihtelee asumismuodon mukaan. Osakeasujat, joiden elämässä oman asunnon hankkiminen, valinta ja säästäminen ovat olleet keskeinen ponnistus, saattavat kokea olevansa enemmän vastuussa omista oloistaan, kun taas vuokralla asuvien on helpompi löytää ulkoisia syitä valituksilleen.

Kiinnostavampaa onkin lähestyä kysymystä sellaisesta näkökulmasta, joka tuo erilaisten ihmisten mahdollisen tyytymättömyyden – ja erityisesti sen, millaisiin seikkoihin tämä liittyy – paremmin esille. Lomakeperustaisessa tutkimuksessa tämä on vaikeaa mutta yhtä kaikki tietystä mitasta mahdollista. Yleisten tyytyväisyyttä tai tyytymät-

Kuvio 3. Muuttoaikeissa olevien lapsiperheiden muuttohalukkuuteen vaikuttaneita syitä (erittäin paljon ja jossain määrin), %

tömyyttä koskevien kysymysten lisäksi lomakkeella mm. kysyttiin, millaisiin seikkoihin vastaajan ilmaisema muuttohalukkuus liittyy. Tämäkin kysymys muotoiltiin niin, että siinä lueteltiin asuntoon liittyvien seikkojen (koko, varusteet, kustannukset) lisäksi erilaisia asuinympäristöön liittyviä ominaisuuksia – fyysisiä, palveluihin liittyviä, sosiaalisia ja kulttuurisia.

Lisäksi tehtiin kaksi rajausta. Ensinnä vastaajat luokitettiin erikseen kysytyn muuttohalukkuuden mukaan ja tarkastelu kohdistettiin vain sellaisiin vastaajiin, jotka ilmoittivat haluavansa tai aikovansa muuttaa. Ajatuksena tässä oli, että tätä kautta tarkastelun avulla päästään kiinni ryhmään, joka on aktiivisesti arvioinut asumistaan, ja tätä kautta yleisten toiveiden lisäksi ajankohtaisiin puutteisiin. Toiseksi tarkastelu rajattiin koskemaan lapsiperheitä: lapsiperheet ovat lasten vuoksi – näin tässä ainakin oletetaan – erityisen herkkiä asuinympäristölleen ja lisäksi ovat omalla asuinurallaan aktiivisessa vaiheessa muuttuvien tilatarpeidensa vuoksi. Tarkastelu siis kohdistettiin muuttoaikeissa oleviin lapsiperheisiin ja niiltä kysyttiin, mitkä tekijät vaikuttavat niiden muuttopäätökseen. Tällä tavalla rajattu joukko jaettiin kahteen ryhmään sen mukaan, millaisen koulu-

arvosanan he olivat omalle alueelleen antaneet (kiitettävät vs. enintään tyydyttävät). Asuin ympäristön eri ominaisuuksia koskevia arvioita verrattiin näiden kahden ryhmän välillä sen selvittämiseksi, millaisten seikkojen mukaan tyytyväisyys vaihtelee. (Ks. kuvio 3.)

Ylivertaisesti tärkeimmät tyytymättömyyden syyt liittyvät asunnon kokoon, varustetasoon ja asumisen kustannuksiin, mutta jos nämä jätetään syrjään ja tarkastellaan vain asuin ympäristöön ja alueeseen liittyviä seikkoja, voidaan tehdä ainakin kaksi keskeistä havaintoa.

Alueella tarjolla olevat palvelut ja liikenneyhteydet eivät ole kovin merkittäviä syitä kummallakaan aluetyypillä, joskin heikoimmilla alueilla jonkin verran tärkeämpiä. Varsinaiset erot syntyvät alueiden sosiaalisista ominaisuuksista. ”Alueella asuvat ihmiset”, ”rauhattomuus, järjestyshäiriöt”, ”turvattomuus”, ”kasvu ympäristö lapsille huono” ovat merkittäviä työntäviä tekijöitä heikoimmilta alueilta. Eniten vastaajat kärsivät rauhattomuudesta, järjestyshäiriöistä ja siitä, että kasvu ympäristö on huono. Näiltä osin erot ovat myös merkittäviä.

On mahdollista lisäksi kysyä, kuinka tärkeällä sijalla alueen koettu rauhattomuus on muuttoha-

Taulukko 1. Alueen koettu rauhattomuus ja muuttohalukkuus pääkaupunkiseudulla vuonna 2002, %

	Alueen koettu rauhattomuus rauhallisin (alin kvintiili)	rauhattomin (ylin kvintiili)
Ei vastausta	2,2	2,5
Ei aio muuttaa	79,8	46,5
Haluaisi muuttaa mutta mahdollisuudet ovat nyt huonot	7,4	32,4
Aikoo muuttaa lähi- tulevaisuudessa	10,7	18,6
Yhteensä (N)	100,0 (2 074)	100,0 (2 075)

lukkuuden selittämisessä. Tämän selvittämiseksi alueen sosiaalista rauhattomuutta mittaamaan muodostettiin neljän muuttujan summamuuttuja (ilkkivalta ja sotkeminen, päihtyneiden aiheuttamat häiriöt, väkivallan kohteeksi joutumisen pelko, pimeällä liikkumisen pelko). Vastaajat luokitettiin tämän muuttujan avulla kvintileihin sen mukaan, missä määrin he alueellaan häiriöitä kokevat. Tämän jälkeen tarkasteltiin, millä tavoin muuttohalukkuus vaihtelee sosiaalisten häiriöiden koetun asteen mukaisissa kvintileissä. Yhteys näyttää selkeältä ja voimakkaalta: rauhalliseksi alueensa kokevista asukkaista 80 prosenttia aikoo pysyä paikoillaan, kun taas rauhattomien alueiden vastaajista puolet on aikeissa muuttaa. (Ks. taulukko 1.)

Siis sosiaaliseen rauhattomuuteen liittyvät seikat ovat tärkeimpiä asukkaiden kokemaa asuin- ympäristöön liittyviä ongelmia ja niiden yhteys muuttohalukkuuteen on hyvin voimakas niiden keskuudessa, jotka niistä kärsivät.

Tulosta on tältä osin mahdollista ihmetellä ja kysyä, miten on mahdollista, että sosiaaliset häiriöt nousevat näin tärkeiksi. Toisaalta kuitenkin tiedämme, että seudun alueellinen rakenne on sosioekonomisesti poikkeuksellisen tasainen, ainakin kansainvälisesti vertaillen (Flatley & al. 1999) ja nimenomaan sosiaalisten ongelmien osalta (Hynynen 2003). Lisäksi tiedämme, että seutu on kansainvälisesti vertaillen hyvin rauhallinen poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa (ks. esim. Kortteinen & al. 2001). Eurooppalaisen tilasto-organisaation EUROSTATin (2004) tuoreessa kyselytutkimuksessa Helsinki sijoittui turvattomuus- kokemusten osalta turvallisimpien kaupunkien luokkaan. Kuva siis kuitenkin muuttuu, jos kysy-

tään asukkaiden kokemuksia ja tulkintoja omasta elinympäristöstään. Asukkaiden kokemus on kuitenkin se, että tärkeimmät, erilaisia asuin- ympäristöjä erottavat tekijät liittyvät nimenomaan sosiaaliseen rauhattomuuteen ja että lisäksi koetun rauhattomuuden yhteys muuttohalukkuuteen on suuri. On kaikki syy pysähtyä ja kysyä, miten tämä tulos olisi tulkittavissa, mistä se kertoo.

Kysymys tulkinnasta

Havainnot olisi mahdollista liittää siihen keskusteluun, jota on käyty oikeuspoliittisen tutkimuksen piirissä. Kun yhtäältä kysytään uhrikokemuksia ja toisaalta väestön kokemaa turvallisuutta, tulos on, että nämä kaksi näyttävät vaihtelevan pitkälti toisistaan riippumatta. Uhrikokemuksilla mitaten kansakunta on rauhallinen, ja kehityksen suunta – sikäli kuin kehitystä on ilmennyt – on liittynyt rauhoittumiseen. Samalla kuitenkin turvattomuuden kokemus on trendinomaisesti nousussa: yhä useampi kokee itsensä turvattomaksi. (Ks. esim. Heiskanen & al. 2004 a & b.)

Kun tätä ristiriitaa on pohdittu, on syntynyt ajatuksia tulkintojen ja merkityksenannon merkityksestä. Saattaa olla, että kysymys on jonkinlaisesta kollektiivisesta mielipidevirtauksesta (vrt. Mäkelä 1999), joka nostaa turvallisuuteen liittyvät huolet ihmisten ajattelussa aiempaa keskeisemmiksi (ks. esim. Karvonen & Rintala 2005; ks. myös Koskela 2001 & 2002). Tällä saattaa olla yhteys siihen, että aiemmin sosioekonomisesti ja kulttuurisesti varsin homogeeninen suomalainen yhteiskunta on muuttumassa. Tuloterot ovat kasvaneet (kun ylin kvintiili on kasvattanut tulojaan muita nopeammin), köyhyys syventynyt ja kansakunta on integroitumisensa myötä avautunut siirtolaisuudelle. Samalla vaurastuminen, yleinen varallisuuden kasvu ja muutokset asuntomarkkinoilla ovat lisänneet asukkaiden valinnanmahdollisuuksia. Tämä näkyy mm. asuntojen hintahajonnan kasvuna. (Ks. Lönnqvist & Vaatovaara 2004.) Kaiken kaikkiaan tulokseksi on syntynyt aiempaa olennaisesti moniaineksisempi inhimillinen, sosiaalinen ja kulttuurinen ympäristö.

Tällainen kollektiivisiin mielipidevirtauksiin ja yleisiin rakenteellisiin muutoksiin liittyvä tulkinta tuskin kuitenkaan riittää edellä mainittujen havaintojen ymmärtämiseksi. Näyttää nimittäin siltä, että asuin- ympäristön rakenteellisiin piirteisiin

liittyvät seikat selittävät tärkeällä tavalla turvattomuuskokemusten vaihtelua.

Jos kaikki vastaajat jaotellaan sen mukaan, ovatko he osuneet otokseen alimman vai ylimmän tulokvintiilin pienalueilta, erot osoittautuvat suu-riksi. Vähintään jossain määrin rauhattomuudesta ja järjestyshäiriöistä raportoi 54 prosenttia alimman tulokvintiilin alueilla asuvista muuttohalukkaista ihmisistä, kun vastaava luku alueellisen tulojakauman yläpäässä on 22 prosenttia. Sama ero toistuu asuinympäristön turvattomuutta ja lasten kasvuympäristöä koskevissa arvioissa: niitä vastaajia, jotka kertovat sosiaalisesta epäjärjestyksestä, on alimman tulokvintiilin alueilla vähintään kaksinkertainen osuus tulojakauman ylimpään kvintiiliin verrattuna. Noin puolet (47 %) kaikista alimman tulokvintiilin alueilla asuvista muuttohalukkaista ihmisistä raportoi vastauksissaan turvattomuudesta.

Tämän nojalla siis näyttäisi siltä, että rauhattomuuden ja turvattomuuden kokemus olisi yhteydessä nimenomaan alhaiseen alueelliseen tulotasoon. Yksioikoisia päätelmiä on tässä kuitenkin syytä välttää. Avoimeksi jää, mikä nimenomainen seikka tai piirre alhaisen tulotason alueilla rauhattomuutta selittää tai mitä sen kokeminen edellyttää.

Erillinen tarkastelu asumismuodon ja koetun rauhattomuuden välisestä yhteydestä on tässä suhteessa kiinnostava. Kun logistisen regressioanalyysin avulla selitetään kantakaupungin ulkopuolisen pääkaupunkiseudun koettua rauhattomuutta ja selittäjänä käytetään erilaisia asumismuotoon, alueelliseen tulotasoon ja asunnon hallintasuhteeseen liittyviä seikkoja (ks. taulukko 2), saadaan tulos, jonka mukaan nimenomaan asuinympäristön kerrostalomaisuus on tärkein selittäjä. Vaikka alueellinen tulotaso ja asuntojen hallintasuhte vakioidaan, kerrostaloympäristössä rauhattomuutta koetaan neljä tai viisi kertaa useammin kuin omakotiympäristössä. Matalissa, korkeintaan nelikerroksissa kerrostaloissa suhdeluku on 4,0 ja korkeissa, yli nelikerroksisissa kerrostaloissa 5,5. Alueelliseen tulotasoon ja hallintasuhteeseen liittyvät jaottelut ovat pienempiä, mutta yhtä lailla merkitseviä selittäjiä.

Tämä yleinen havainto tarjoaa perustan toiselle, edellistä täydentävälle tulkinnalle siitä, mistä on kysymys. Näyttää siltä, että toteutunut asuinympäristö vastaa huonosti asukkaiden asumista koskevia toiveita. Asukkaat arvostavat luonnonläheisyyttä, rauhallisuutta ja pientalomaisuutta.

Taulukko 2. Sosiaalisten häiriöiden, rauhattomuuden ja turvattomuuden kokeminen erilaisten asuinympäristöön liittyvien tekijöiden mukaan. Logistinen regressiomalli

	riskisuhde-estimaatit piste- estimaatti	95 %:n luottamusväli
Kerrostalo (vähintään 5 kerrosta) vs. omakotitalo	5,519	3,605–8,450
Kerrostalo (enintään 4 kerrosta) vs. omakotitalo	3,988	2,688–5,916
Rivitalo vs. omakotitalo	1,398	0,988–1,978
Alimman tulokvintiilin alue vs. ylimmän tulokvintiilin alue	3,068	2,125–4,430
Kaupungin vuokra-asunto vs. omistusasunto	2,213	1,695–2,890
Yksityinen vuokra-asunto vs. omistusasunto	1,026	0,699–1,507

Kerrostaloympäristö on kuitenkin tiivis ja kaupunkimaisesti rakennettu. Lisäksi sitä ovat viime vuosikymmenten aikana muuttaneet väestön sosioekonominen eriytyminen, tuloerojen kasvu ja vaikeuksien syventyminen sosioekonomisen skaalan alapäässä. On mahdollista ajatella, että tämä on tuottanut sekoitetuille kerrostaloalueille sellaisia sosiaalisia piirteitä, joiden kanssa perheet eivät viihdy.

Yritämme jatkotutkimuksissa selvittää eri tulkintojen osuvuutta. Todennäköistä on, että hyvin erilaiset ympäristöön ja havainnoitsijaan liittyvät seikat ovat tässä tärkeitä ja tulokseksi saattaa syntyä selkeitä alueellisia eroja, joiden paikantaminen voisi kaupungin kehittämistyön kannalta olla tärkeää. Jo kuitenkin tältä perustalta on mahdollista sanoa jotain yleistä siitä, millaisesta ilmiöstä on kysymys.

Johtopäätöksiä ja keskustelua

Kaupunkisuunnittelu on perinteisesti paneutunut kaupunkien teknis-toiminnallisten rakenteiden suunnitteluun (vrt. esim. Maula 1991). Asukkaiden asumisviihtyvyyttä tarkastellen kyselymme yksi tulos onkin se, että asukkaat erityyppisillä asuinalueilla ovat yleensä tyytyväisiä sekä liikenne- että palveluverkostoon. Kansainvälisestikin vertaillen ovat suomalaisen joukkoliikenteen käyttöaste ja tyytyväisyys siihen korkeaa tasoa. Palveluiden puutteet eivät myöskään nou-

se keskeiseksi hyvien tai huonojen alueiden erotelijoiksi taikka tyytymättömyyden kohteiksi. Sikäli kuin uusien aineistojen valossa löytyy huolestuksen aiheita, ne liittyvät alueiden sosiaaliseen elämään. Tältä osin tarkastelun tulokset on mahdollista tiivistää kolmeksi päätelmäksi tai kysymykseksi.

1) Kaupunkitutkimuksissa ja -suunnittelussa käytetään varsin usein segregaatian käsitettä. Sillä viitataan – määritelmän mukaisesti – ei-toivottuun eriytymiseen. Tätä kautta kysymys on tutkimukselliselta kannalta hankalasta käsitteestä: sen käyttö avaa välittömästi kysymyksen siitä, mikä on toivottua, mikä ei. Muun muassa tästä syystä olemme tähänastisessa raportoinnissamme vältäneet tämän käsitteen käyttöä ja pitäytyneet neutraalimpaan puhuntaan: kysymys on ollut sosiaalisesta ja alueellisesta eriytymisestä. Uuden kyselyaineistomme myötä on kuitenkin syntynyt uusi tilanne. Jos asukkaat tahtovat muuttaa turvallisuuteensa liittyvien seikkojen nojalla ja tällaiset toiveet systemaattisella tavalla vaihtelevat alueellisesti, tilannetta tuskin voi pitää toivottavana. Kyselyaineistomme mukaan pääkaupunkiseudulla on paineita sellaiseen eriytymiseen, joka liittyy ihmisten kokemaan turvallomuuteen, ilmenee muuttohalukkuutena ja vaihtelee alueellisesti. Sosiaalisten häiriöiden alueellinen vaihtelu kytkeytyy kantakaupungin ulkopuolella yhteen nimenomaan alueen kerrostalovaltaisuuden ja alhaisen tulotason kanssa. Tämän nojalla on kaikki syy tiivistää ja sanoa, että uusien aineistojemme valossa pääkaupunkiseudulla on segregatiopaineita tai -prosesseja.

Toistaiseksi käytettävissä olevien tutkimustietojen valossa ei ole vielä mahdollista riittävästi määrittää ilmiön taustaa, mittaa ja merkitystä. Emme voi täsmällisesti osoittaa erityisiä alueita, aluetyyppejä ja sosioekonomisia ryhmiä ongelman erityisiksi tiivistymiksi, mutta ilmiö yhtä kaikki on olemassa ja aineistomme valossa merkittävä.

2) Pientalovaltaista ja luonnonläheistä asumista korostava asumiskulttuuri sopii huonosti kerrostalovaltaiseen ja tiiviiseen ympäristöön. Tämä rakenteellinen törmäys on korostunut nykyisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa, jossa väestön sisäiset sosioekonomiset ja kulttuuriset erot ovat aiempaa suurempia. Tulokseksi syntyy turvallomuuden kokemuksia, jotka paikantuvat nimenomaan tiiviiseen kerrostaloympäristöön. Muuttohalukkuutena ilmenevät segregatiopaineet ovat tulosta tästä.

Kun tämän yhdistää siihen, mitä muulta pohjalta tiedämme (ks. esim. Lönnqvist & Vaattovaara 2004), voidaan kokoavasti sanoa, että seudun sosioekonominen ja kulttuurinen eriytyminen näkyy ainakin kahdella tavalla. Se osa väestöstä, jolla on uudella tavalla varaa toteuttaa asumiseensa liittyviä toiveita, tahtoo sijoittua sellaisille alueille, jotka mahdollisimman hyvin toteuttavat heidän ihanteensa, toisin sanoen pääkaupunkiseudun reunojen pientalovyöhykkeelle. Samalla sosioekonomiset ja kulttuuriset erot kasvavat kaupunkimaisen asutuksen sisällä. Kun erojen kasvu hermistää ihmisiä turvallomuuteen liittyville kysymyksille, tulokseksi juuri näillä alueilla syntyy uudenlaista muuttohalukkuutta. Näin erojen kasvu ruokkii itseään.

Olemme aiemmissa artikkeleissa ja tutkimusraporteissa kuvanneet sitä, millä tavalla pääkaupunkiseutu on alkanut alueellisesti eriytyä (ks. esim. Kortteinen & Vaattovaara 1999 & 2000 & 2001; Kortteinen & al. 1999; Vaattovaara & Kortteinen 2002 & 2003 a & b). Siltä osin kuin näissä on puututtu eriytymisen taustaan, keskeiset tulkinnat ovat liittyneet taloudellisiin tai hallinnollis-poliittisiin seikkoihin. On esimerkiksi kuvattu sitä, kuinka voimakas taloudellinen suhdannevaihtelu yhdessä uudentyypisen toimialan nousun kanssa on johtanut työvoiman kysynnän uudelleensuuntautumiseen ja kuinka tämä on ilmennyt alueellisten erojen kasvuna. Myös seudun kuntien erilaiset asuntopolitiikat on nostettu selittäjinä esille (ks. Vaattovaara & Kortteinen 2003a). Nyt näyttää siltä, että taloudellisten ja hallinnollisten seikkojen lisäksi käynnissä on sellaista alueellista eriytymistä, joka perustuu aidosti sosiaalisiin syihin: kansalaisten keskinäisiin suhteisiin, havainnointiin ja kokemuksiin.

Taloudelliset ja hallinnollis-poliittiset seikat eriytymisen selittäjinä ovat todennäköisesti hyvin voimakkaita ja tärkeitä, mutta samalla ohjattavissa. Asuntopolitiikka on kuntien käsissä eikä julkinen valta myöskään ole aseeton, kun pohditaan yritysten, korkeakoulujen tai muiden, seudun rakenteen kannalta tärkeiden instituutioiden paikantamista. Sosiaalinen on tässä suhteessa paljon vaikeampi kohde. Jo yksin eri asuinalueisiin liittyvä merkityksenanto, arvostus ja maine, näyttää vaihtelevan pitkälti rakentamisen tasosta, palveluista ja liikenneyhteyksistä riippumatta. Tämä ilmenee tulomuuton sosioekonomisena eriytymisenä, mikä pitää yllä tai kasvattaa alueiden sosioekonomisia eroja. (Ks. esim. Vaattovaara & Vuo-

ri 2000.) Jos lisäksi ilmenee sellaista segregaatiota, joka nojaa alueilla jo asuvien ihmisten omiin kokemuksiin oman alueensa turvattomuudesta, ei välttämättä olla enää kaukana sellaisesta tilanteesta, jossa ihmisten arkinen kokemus ja ajattelu alkavat ruokkia ja vauhdittaa alun perin muilta perustoilta käynnistynyttä eriytymistä.

3) On syytä vakavasti kysyä, riittääkö kaupunkisuunnittelua ohjaava ajattelutapa tilanteen jäsentämiseksi ja hallitsemiseksi.

Jos kysymys on – niin kuin edellä on oletettu – siitä, että asumista koskeva yhtenäiskulttuuri törmää sellaiseen suunnittelutulokseen, joka ei siihen sovi, kysymys on tilanteesta, jota tuskin on mahdollista jäsentää ottamatta huomioon kulttuurista merkityksenantoa ihmisten kokemusten ja sosiaalisen käyttäytymisen rakentumisessa.

Kaupunkisuunnitteluun tuntuu kuitenkin liittyvän kovin toisenlainen ja paljon kapeampi tapa ajatella asuinalueiden sosiaalisesta elämästä: väestöllisten, fyysisten ja palveluihin liittyvien seikkojen kautta luodaan edellytykset sellaisen moniaineisuuden ja rikkaan sosiaalisen elämän rakentumiselle, jossa ihmiset viihtyvät. Tällöin itse asiassa ajatellaan, että ”sosiaalinen” on toissijainen elementti yhdyskuntien rakentumisessa: se on yhdyskuntasuunnittelun luomien rakenteellisten ehtojen tulosta tai seuraa niistä. Jos sitten rakentamisen jälkeen ilmenee jonkinlaisia sosiaaliseen elämään liittyviä puutteita tai ongelmia, niihin reagoidaan joko yhdyskunta- ja sosiaalityön keinoin (jolloin yritetään puuttua suoraan sosiaalisen ympäristön rakentumiseen) taikka uudelleen- ja täydennysrakentamisen keinoin (jolloin ajatellaan, että rakenteellisia ehtoja korjaamalla alueen sosiaalinen elämä rakentuu paremmaksi).

Koko tähän keskusteluun liittyy aivan erityi-

nen älyllinen tyyli tai ajattelutapa, jossa keskeisellä sijalla ovat ”kuvan kaltaiset hahmot siitä, mikä on hyvää ja tavoiteltavaa” (Mäenpää & al. 2000,179). Kaupunkisuunnittelu näyttää pohjaavan haastattelututkimuksen mukaan hyvin vähän yhteiskuntatieteelliseen tietoon siitä, mitä jostain asiointilasta seuraa, tai siitä, mitä jokin seikka kulttuurisesti merkitsee.

Yhdyskuntasuunnittelua ohjaavasta ajattelusta näyttää erityisesti puuttuvan käsitys ihmisten ajattelun kulttuurisesta määräytymisestä (ks. esim. Kortteinen 1982 & 2005) ja siitä, että ihmiset sen nojalla tekevät asumisen valintoja markkinoilla tarjolla olevista vaihtoehdoista ja että tämä osaltaan ohjaa kaupunkirakenteen muotoutumista. Raine Mäntysalo on tehnyt kansainvälisesti korkeatasoisen ja palkitun väitöskirjan yhdyskuntasuunnittelua ohjaavien ajattelutapojen muutoksesta toisen maailmansodan jälkeen (2000, ks. myös Mäntysalo 2004). Mäntysalon mukaan mistään yhdyskuntasuunnittelun suunnitteluparadigmasta ei näytä löytyvän paikkaa ihmisten ajattelun kulttuuriselle määräytymiselle tai sen nojalla määräytyvälle asutuskäytännölle. Tässä mielessä on syytä kantaa huolta siitä, millaisessa diskursiivisessa maailmassa yhdyskuntasuunnittelu elää: on ikään kuin se ajattelisi pystyvänsä suunnittelemaan ja rakentamaan tasapainoisia ja eläviä kaupunkiympäristöjä rajaamalla häiritsevät tekijät – mm. asukkaat toiveineen – ajattelunsa ulkopuolelle.

On epävarmaa, missä määrin tällainen yhdyskuntasuunnittelua koskeva kritiikki osuu oikeaan, mutta sikäli kuin osuu, on mahdollista sanoa, että tilanne on huolestuttava. Jos näin on, on myös niin, että sosiaalista segregaatiota on alkanut ilmetä pääkaupunkiseudun sisällä ja että kehitys perustuu sellaisiin seikkoihin, jotka ovat kaupunkisuunnittelun katseen ulkopuolella.

KIRJALLISUUS

- EUROSTAT. Urban audit, 2004. www.eurocities.org/eurocities/
- FLATLEY, JOHN & MCINTOSH, SUSAN & VAATTOVAARA, MARI: Spatial segregation and the seven cities, the analysis of common indicators and maps: concluding review. P. 1–40. In: *Between Integration and Exclusion: a Comparative Study in Local Dynamics of Precarity and Resistance to Exclusion in Urban Contexts. Social inequality and spatial segregation in seven European cities. Stage A report.* Co-financed by the European Commission DG

- XII, TSER programme, 1999
- HEISKANEN, MARKKU & SIREN, REINO & AROMAA, KAUKO: Suomalaisten turvallisuus 2003. Vuoden 2003 haastattelututkimuksen ennakkotietoja suomalaisten tapaturman ja rikoksen kohteeksi joutumisesta ja pelosta. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, tutkimustiedonantoja 58. Helsinki 2004. 2004a
- HEISKANEN, MARKKU & ROIVAINEN, OUTI & TUOMINEN, MARTTI: Helsinkiläisten turvallisuutta tutkitaan. Kvartti 2/2004. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 2004. 2004b

- HYNYNEN, PERTTI: Kantaväestö vähemmistöksi. Näkymiä kansalaisiin, saksalaisiin ja italialaisiin lähiökortteleihin. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2003: 4. Helsinki 2003
- JALKANEN, RIITTA & AL.: Asuinalueuunnittelu. Jyväskylä: Rakentajain kustannus Oy, 1991
- JALLINOJA, RIITTA: Asumisen tavat ja tyylit. S. 147–167. Teoksessa: Taipale, Kaarin & Schulman, Harry (toim.): Koti Helsingissä – urbaanin asumisen tulevaisuus. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 1997
- KARVONEN, SAKARI & RINTALA, TAINA: Suomi pirstaleina? Hyvinvoinnin alueelliset erot 2000-luvulla. Maaseudun uusi aika, 2005 (tulossa)
- KORTTEINEN, MATTI: Kulttuuritutkimuksen rajoista (tulossa 2005)
- KORTTEINEN, MATTI: Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta. Helsinki: Otava, 1982
- KORTTEINEN, MATTI & VAATTOVAARA, MARI: Why and how do urban spatial inequalities grow during the information age? – A case study of the development of the Helsinki region. P. 1–7. In: Urban Futures Anthology: Urban policy developments and urban social transformations in Europe in the 21st century. EU Council of Ministers and Swedish Government meeting on Urban Issues, 2001
- KORTTEINEN, MATTI & VAATTOVAARA, MARI: Onko osa Helsingistä alihkeityksen kiertessä? Yhteiskuntapolitiikka 65 (2000): 2, 115–124
- KORTTEINEN, MATTI & VAATTOVAARA, MARI: Pääkaupunkiseudun kehityssuunta on kääntynyt. Yhteiskuntapolitiikka 64 (1999): 4, 342–351
- KORTTEINEN, MATTI & LANKINEN, MARKKU & VAATTOVAARA, MARI: Pääkaupunkiseudun kehitys 1990-luvulla: kohti uudenlaista eriytymistä. Yhteiskuntapolitiikka 64 (1999): 5–6, 411–422
- KORTTEINEN, MATTI & TUOMINEN, MARTTI & VAATTOVAARA, MARI: Helsingin sosiaalimaantieteellinen rakenne ja pahoinpitelyrikollisuus. Yhteiskuntapolitiikka 66 (2001): 4, 318–328
- KOSKELA, HILLE: Video surveillance, gender and the safety of public urban space: "Peeping Tom" goes high tech? Urban Geography 23 (2002): 3, 257–278
- KOSKELA, HILLE: Rohkeuskertomuksia ja murrestariinoita. Väkivallan pelko hyvinvointiongelmiana. Teoksessa: Liikanen, H.-L. (toim.): Hyvän asumisen ja elämisen elementit. Ympäristöministeriö, Suomen ympäristö 531, 2001
- LÖNNQVIST, HENRIK & VAATTOVAARA, MARI: Asunomarkkinoiden vuoristorata. Ovatko kaikki alueet samalla radalla. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2004: 5. Helsinki 2004
- MAULA, JERE: Kaupunkisuunnittelun kolme haastetta. Raportti 96. Tampere: Tampereen teknillinen korkeakoulu, Arkkitehtuurin osasto, 1991
- MÄENPÄÄ, PASI & ANILUOTO, ARTO & MANNINEN, RIKHARD & VILLANEN, SAMPO: Sanat kivettyvät kaupungiksi. Tutkimus Helsingin kaupunkisuunnittelun prosesseista ja ihanteista. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B 83. Espoo: Teknillinen korkeakoulu, 2000
- MÄKELÄ, KLAUS: Valtio, väkijuomat ja kulttuuri. Kirjoituksia Suomesta ja sosiologiasta. Tampere: Hanki ja Jää/Tammi, 1999
- MÄNTYSALO, RAINE: Land-use-planning as interorganizational learning. University of Oulu, Department of Architecture, 2000
- MÄNTYSALO, RAINE: Ajatusmallien kehittyminen yhdyskuntasuunnittelussa vuorovaikutteisuuden kannalta. Tähtiluento. Helsinki, Teknillinen korkeakoulu, 2004
- NYMAN, KAJ: Sankariarkkitehtuurin jälkeen – jäähyväisluento. Yhdyskuntasuunnittelu 40 (2002): 3–4, 82–89
- ROOS, J. P.: Subjective and Objective Welfare. A Critique of Erik Allardt. Research report No. 18. University of Helsinki, Research Group for Comparative Sociology, 1978
- ROOS, J. P.: Suomalainen elämä. Tutkimus tavallisten suomalaisten elämäkertoista. Helsinki: SKS, 1987
- VAATTOVAARA, MARI: Pääkaupunkiseudun sosiaalinen erilaistuminen. Tutkimuksia 1998: 7. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 1998
- VAATTOVAARA, MARI & KORTTEINEN, MATTI: Beyond Polarisation versus Professionalisation? A Case Study of the Development of the Helsinki Region, Finland. Urban Studies 40 (2003): 11, 2127–2145. 2003a
- VAATTOVAARA, MARI & KORTTEINEN, MATTI: Kohti käännettä kaupunkipolitiikassa? S. 331–357. Teoksessa: Helne, Tuula & al. (toim.): Sosiaalinen politiikka. Helsinki: WSOY, 2003. 2003b
- VAATTOVAARA, MARI & KORTTEINEN, MATTI: Polari-soituuko pääkaupunkiseutu? S. 272–291. Teoksessa: Heikkilä, Matti & Kautto, Mikko (toim.): Suomalaisen hyvinvointi 2002. Helsinki: Stakes, 2002
- VAATTOVAARA, MARI & VUORI, PEKKA: Social differentiation and segregation. From statistical surveys to small-area analysis, national and international case studies. P. 125–139. In: The 80 Years Anniversary Book of the Finnish Statistical Society. Helsinki 2000
- WUORI, OLLI: Kaupunkimalli kaupunkiseudun suunnittelun apuvälineenä. Acta Universitatis Tamperensis ser. A vol. 211. Tampere: Tampereen yliopisto, 1986.

ENGLISH SUMMARY

Matti Kortteinen & Martti Tuominen & Mari Vaatto-vaara: Housing desires, social disorder and urban planning in the Helsinki region (Asumistoiveet, sosiaalinen epäjärjestys ja kaupunkisuunnittelu pääkaupunkiseudulla)

A representative survey in 2002 (N = 10,425) found that among all the potential problems associated with the living environment, the main reason why families with children wanted to move out had to do with a sense of insecurity. These observations are interpreted as indications of processes of spatial social segregation that were previously not seen in the region, which by an international yardstick can be considered exceptionally balanced and peaceful. A tentative structural interpretation with four elements is presented: (1) according to the data, a relatively homogenous housing culture seems to prevail within the population: regardless of their social standing or education, respondents prefer low-rise detached housing, quiet and peaceful surroundings and being close to the natural environment;

(2) there is a long-standing tradition of urban planning within the region which favours high-rise and dense urban constructions but which is not popular among the general public; (3) the tension between these two structures is aggravated by the new growth of socio-economic divides among the population in the region, new wealth on the one hand and permanent unemployment on the other; (4) and this results in an increasing sense of insecurity in the high-rise areas, and in the better-off moving out to the growing suburban belt. The paradigm of thought in urban planning is discussed: in the absence of any underlying concept of housing demand or culture of housing, the planning apparatus has difficulties interpreting or dealing with the situation.

KEY WORDS

Living environment, housing culture, social disorder, insecurity, urban planning, Helsinki region, Finland